

עשין - ח

וְאִם עַל מִי שֶׁמְסַפֵּר הַלְשׁוֹן הָרַע אוֹ הַרְכִּילוֹת הוּא זָקֵן, וְגִנְהוּ בְּזָה בְּפָנָיו, (ח) אֶפְלוּ הוּא זָקֵן עִם הָאָרֶץ, עוֹבֵר עוֹד עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה (וּיקרא י"ט ל"ב) ד' וְהִדְרֵת פְּנֵי זָקֵן, (וְאִף שֶׁזָּקֵן דִּקְרָא הֵינּוּ חֲכָם, הָאִי וְהִדְרֵת פְּרָשׁוּ רַז"ל דָּא"שִׁיבָה" דְּלִפְנֵי נְמִי קָאִי), שֶׁהַדּוֹר הוּא כְבוֹד דְּבָרִים, דְּהֵינּוּ לְדַבֵּר לוֹ בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד וְאֲדָנוּת. וּבְמָקוֹם שֶׁמְגַנְהוּ, בְּוֹדָאֵי אֵינּוּ מְהַדְרוּ. וְכֵן אִם הוּא חֲכָם, אֶפְלוּ אֵינּוּ זָקֵן, עוֹבֵר גַּם כֵּן עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה זֶה, דְּזָקֵן דִּקְרָא הֵינּוּ חֲכָם, כְּדִרְשִׁינּוּ: זֶה שֶׁקָּנָה חֲכָמָה (וּלְבַד מֵה שֶׁכָּמָה פְּעָמִים בָּא עַל יְדֵי זֶה לְאֶסוֹר הַחֲמוֹר, דְּמִבְּזָה תִּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנִּכְנָס בְּזֶה בְּכֻלָּל אֶפִּיקוֹרְס עַל פִּי דִין, וּלְקַמֵּן נֶאֱרִיךְ בְּזֶה אִם יִרְצָה ה'). וְאִם הוּא זָקֵן וְגַם חֲכָם, עוֹבֵר עַל מִצְוֹת "וְהִדְרֵת" בְּכַפְלָיִם.

דבאמת עון חמור הוא מאד לשתוק על בזיון תלמיד חכם כדאיתא בהשוכר את הפועלים במעשה דרבי אליעזר בן שמעון ובכמה מקומות, וכל שכן לחרפו ממש אפילו שלא בפניו כמבואר ביורה דעה בסימן רמ"ג ס"ז דגם על זה היה צריך נידוי, וראה מה שאמרו בברכות (י"ט א') בההוא דאשתעי בתריה דמר שמואל כו' ובזע לארנקי דמוחיה, ואף דשלא בפניו היה. אך אעפ"כ לענין עשה זו צריך עיון דאולי עשה זו לא קאי להכי. (באר מים חיים)

*הגה"ה: ומאוד יפלא לי על הראשונים וטור שולחן ערוך יורה דעה, שלא העתיקו מה שכתבו בתורת כהנים מה הוא הידור. וז"ל התורת כהנים: איזו הידור לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו, והובא זה ברש"י בחומש ומה שנזכר בקידושין ל"ב לענין מורא אב היינו אפילו אם אביו איננו זקן וחכם וצע"ג.

(ח) ואם על מי וכו' אפילו הוא זקן עם הארץ. כן נפסק ביורה דעה בסימן רמ"ד סעיף א' עיין שם, ומה שכתבתי דאשיבה וכו' דתקום והדרת נדרש לתרוייהו כדאיתא בסמ"ג במצות עשה י"ג וזה לשונו, וצריך לומר דתקום והדרת קיימי אשיבה שהוא כל שיבה ואזקן ולכן נכתבו בין שניהם ולא כתב תקום מפני שיבה ופני זקן תהדר ואם כן מצינו שציוה הקב"ה קימה והידור לשניהם עכ"ל. ומ"ש דהוא כיבוד דברים כן כתב רש"י בקידושין (ל"ג ע"א) ד"ה מה הידור. ומ"ש לדבר בדרך וכו' כן כתב בספר חרדים בשם המפרשים *

ומ"ש בפנים דעובר היינו בד' אופנים הראשונים ובפניו דוקא, ולהמרגל בודאי, ולהמקבל צריך עיון, דאפשר כיון דהקפידה תורה על כבודו גם זה איננו בכלל הידור ששומע בזיונו בפניו ואינו מוחה ויותר מזה שמקבלו לאמת.

ומ"ש וכן אם הוא חכם וכו' כדדרשינן כו' בקידושין (ל"ב ע"ב). ומ"ש דעובר היינו באופנים שכתבנו גבי זקן בודאי, ואפשר עוד דבזה עובר גם המקבל וגם שלא בפניו,